

CSALÁDKÖNYV SZÜLETIK

Hosszú időnek kellett eltelnie, hogy ez a könyv ilyen formában elkészüljön, de az első lépéseket anyukámnak köszönhetem. Halála után kezembe került egy általa írt családi emlékeztető: szülők, nagyszülők, dédszülők nevével, születési és halálozási dátumával, azonban találtam néhány kérdőjelet is, ekkor határoztam el, ezeket meg kell fejteni. Természetesen sikerült a hiányzó adatokat pótolni, de nem lehetett megállni, mert jöttek az újabb és újabb kérdések: kik voltak a dédszülők szülei, nagyszülei, mikor és hol születtek, mikor házasodtak, hol haltak meg? Egyszerűen azt vettem észre, hogy fanatikus családfakutató lettem, mert ha ezt valaki komolyan elkezd, soha nem lehet befejezni.

A családkönyv íráshoz a második nagy lökést a Kalocsai Egyházmegyei Levéltár adta, mivel náluk lehet online kutatást végezni egy elfogadható összeg befizetése után. A bácskai anyakönyvek másodpéldányai nagyrészt interneten elérhetők. Családomtól karácsonyi ajándékként egy negyedéves előfizetést kértem: órákat ültem naponta a számítógépnél, és egyes adatokhoz többször is visszatértem. Mivel névmutató nincsen, csak dátum szerint kell folyamatosan keresgélni. Ekkor döntöttem úgy, ha egy adatbázisba beviszem az összes adatot, akkor vezetéknév, az anyai vezetéknév, dátum, házszám, származási hely alapján is gyorsan rákereshetek egy-egy adatra. Az összes szabadidőmet erre szántam, de így is több mint egy évbe került, mire lett egy közel tízezer soros adatbázisom. A levéltárban a születési anyakönyvek törvényes hozzáférhetőségi időpontja visszamenőleg 90 év, ez azt jelentette, hogy az 1924-es évvel bezárólag vittem be az adatokat. A házassági és halotti anyakönyvek még kutathatóak voltak 1943-ig. Ezekből csak azokat használtam, akik előzőleg már szerepeltek a táblázatomban a születési vagy házassági anyakönyv alapján.

Közben megjelent nagyapám, Bálint József önéletríása *Imádkozzál és dolgozzál!* címmel, amely számomra újabb ösztönzést adott. Annak idején olvastam az eredeti kéziratát, és arra külön büszke vagyok, hogy még halála előtt egy saját keze írásával másolt példányt nekem adott. Ő sem gondolta még akkor, hogy

az könyv formájában is megjelenik, és sokan olvassák. Mivel elég mélyen beleástam magam a családfakutatásba, találkoztam néhány község családkönyvével is. Ekkor döntöttem úgy, hogy a szülőfalum családkönyvét nekem kell elkészíteni. Az adatbázis összeállításától kéziratom megszületéséig újabb másfél év telt el. A majd tízezer sor adatait egyenként másoltam be a megfelelő helyre, legjobban az azonos neveknél kellett figyelnem, hogy minden a helyére kerüljön.

Bácsgyulafalváról több írás és könyv jelent meg, és adataikat nem szeretném megismételni, ezért csak röviden írnék a falu keletkezéséről: A „legszőgedibb szögedi”, Bálint Sándor néprajzkutató kutatásaiból tudjuk, hogy Bácsgyulafalva is egyike annak a 145 falunak, ahol egyértelműen kimutathatóak a Szeged környéki gyökerek. A törökök kivonulása után több ütemben történt az elnéptelenedett Bánság szervezett betelepítése. Az 1700-as évek végétől az 1800-as évek elejéig Szeged környéki dohánykertész családoknak adtak lehetőséget a letelepedéshez. Tehát voltak olyan falvak is, amelyekbe a teljes lakosság újra lett telepítve, volt olyan, ahol csak részben, és mivel mindegyiknél megvolt ugyanaz a kötődés – a szögedi nemzet – ezért a könyvnek is ezt a címet adta. „A szögedi nemzet, szokatlanul hangzik, de – a mondanivaló lelelkére gondolva – nyilván kifejező. Sajátos helyi szóhasználatban a szögedi nemzet jelenti egyfelől a törzsökös szegedi népet (a szögedi nemzet szeret dógozni), másrészt a hozzá való tartozást (én szögedi nemzet vagyok). Ez utóbbi némi önérzettel mondódik.”¹ Ebben a művében már az 1522. évi tizedjegyzéket felhasználva kutatja a szegedi vezetékneveket, valamint a későbbi 1715. és 1720. évi összeírás alapján mutatja ki az innen elszármazottak vezetéknev-azonosságát. A kirajzás azért történt több ütemben, mert az árvizek, a szegénység és egyéb megpróbáltatások újabb hazakereséshez vezettek. Bácsgyulafalva is tipikus példája ennek:

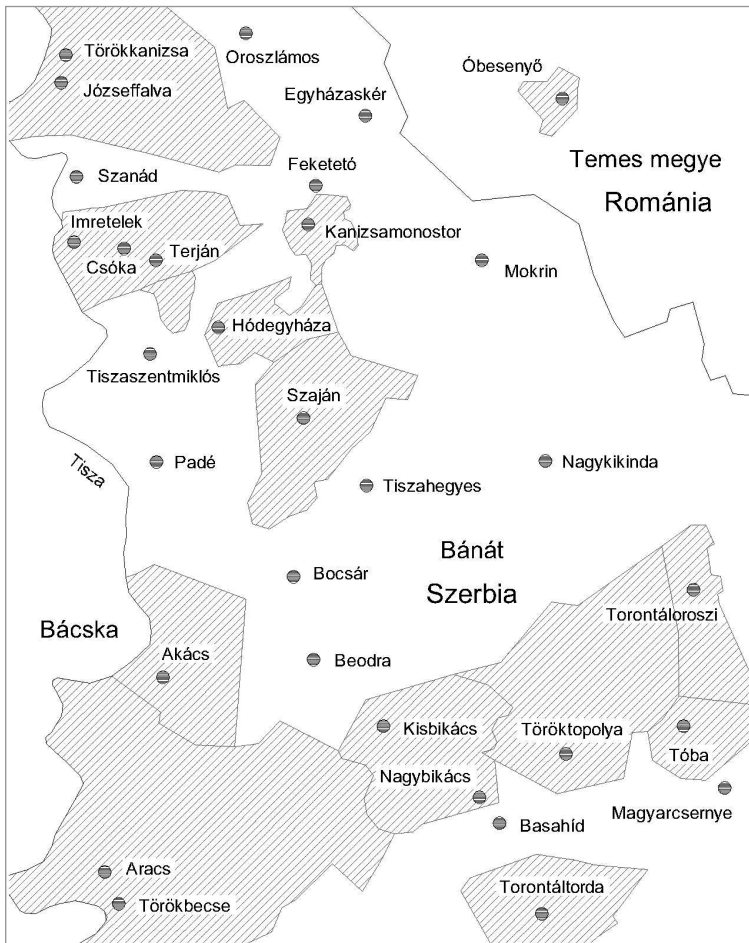
„Tizenhét szegedi gyökérzetű bánáti falu: Szaján (220 család), Jázova (67), Csóka (17), Lőrincfalva (38), Tóba (154), Torda, Kisorosz, Aracs, Bikács, Töröktopolya, Monostor (23), Törökkanizsa (7), Jozefova (9), Akács (17), Óbessenyő (13), továbbá szórványosan még Istvántelek, Törökbecse helységeknek szegénysége, azaz dohánykertészettel foglalkozó szellér lakossága telepedett itt meg.

¹ Bálint Sándor
1976, 5.

Haynald Lajos kalocsai bíboros érsek főpásztor hamarosan iskolát, majd templomot építtetett számukra, sőt birtokügyekben, kedvező törlesztés érdekében is eredményesen eljárta érettük. Az új falu neve Szapáry pénzügyminiszter keresztnéve lett: Gyulafalva.

A földeket kimérték, és nyíllal, azaz sorsvetéssel elosztották. A falu határát 1-25 között dűlönként megszámozták.²

Mivel a negyven év alatt az előbb említett falvakon kívül még számos településről származnak őseink, és egy-egy falu többféle elnevezéssel is megtalálható, ezért készítettem egy azonosítási

A Bálint Sándor által említett 17 szegedi gyökéretű bánati falu

² Uo. 171.

listát a származási helyekről a jelenlegi megnevezéssel és országgal, ez az 1. mellékletben található.

Tehát most a 17 szegedi kirajzából származó faluról, valamint ahonnan legtöbben jöttek Gyulafalvára kiemelnék néhányat, melyekről részletesebben is szólnék, mivel Bácsgyulafalva népének kibocsájtó községei voltak. Bálint Sándor felsorolásában szerepel Istvántelek, de ezt a települést egyetlen anyakönyvben sem találtam, szerintem elírás történt, és Imretelek a helyes.

SZAJÁN: A falu környékéről már az ókorból is vannak emlékek, a török hódoltság idején teljesen megsemmisül, lakosságának egy része Szeged környékére húzódik vissza. A požarevaci béke után kamarai birtok lett, 1798-ban Tajnay János és Antal vásárolta meg, és 1806-ban 800 katolikus magyart telepített be Hantháza kertészségéből és a Szeged környéki tanyákról. 1816-ban az árvíz pusztította Vedresháza kertészei is itt telepedtek le.³ „A szaladás, vagyis a szabadságharc idején Szaján népe jószágait maga elé hajtva, hazamenekültek az anyavárosba, Szegedre és környékére a rokonsághoz.”⁴ Ekkor a falut a szerb szabadcsapatok felégették, és mikor a tavaszi hadjárat után visszatért az elűzött lakosság, újra kellett építeni mindent. A település fejlődött, de közben az árvizek és a kolera is nagy pusztításokat vitt végbe. „A szajániak 1882-ben *mögörököültek*, vagyis a 9500 hold szerződéses bér földet 101 forint holdankénti egységárban birtokukba vették. A nép azonban nem tudott az örökváltság hatalmas összegével megbirkózni. Az uradalomra 3000 hold visszaszállott, az árverezések napirenden voltak. Népének egy része vándorbotot vett a kezébe. Így alapították meg Gyulafalvát, majd Felsőmuzslyát.”⁵

JÁZOVA: Már a középkorban is létezett Hódegyháza néven, de a török hódoltság idején a magyar lakosság elköltözött, és szerbek jöttek a helyükre. „A temesvári kincstári igazgatóság állítólag már 1760 táján Jázova-Hodics néven szegedi dohánykertészekből gányófalut alapított a régi helyén. A birtok 1816-ban József nádoré lett. A falu lakossága 1810-ben újabb szegediekkel, 1816-ban pedig Vedresházáról távozókkal, tehát ismét szegediekkel gyarapodott.”⁶

CSÓKA: A kőkorszakbeli leleteiről nevezetes falu előbb a Csanád nemzetség, majd pedig a Telegdiék birtoka volt. „Magyarsága a hódoltság elején kipusztult, és szerb lakosság húzódott a helyére. Később elnéptelenedett. A zentai győzelem (1697) után szórványosan ismét szerb pásztornép szállja meg,

³ Uo. 219–220.

⁴ Uo. 220.

⁵ Uo. 220–221.

⁶ Uo. 179-180.

A kamarától Marczibányi Lőrinc vásárolta meg, és 1782-ben 500 szegedi családot telepít ide, akik részben magán Csókán, részben az uradalomhoz tartozó pusztákon dohánykertészként vernek gyökeret.⁷

LŐRINCZFALVA (Terján): „Pusztta volt a hódoltság idején is. Miután földrajzilag a csókai uradalomhoz tartozott a Marczibányi-család birtokába került (1783). Az uraság 1848-ban a maga keresztnevéből elnevezett Lőrincfalva községet alapította itt.”⁸ A szegedi gyökérzetű nép nem sokáig élhetett a településen, mert Sváb Károly földesurasága alatt megszűnt, és néhány évtized múlva újra pusztta lett.

TÓBA: „Vegyesajkú bánati falu, Nagykikinda közelében amely eredetileg a Szenthubert-tóbai uradalomhoz (1789) tartozott. 1797-ben idetelepült dohánykertészei minden bizonnyal szegedi eredetűek.”⁹

TORDA: „Régi magyar település, amely a hódoltság idején megsemmisült. A kamarai pusztta újjánépesedése 1776-ban szegedi magyarok letelepedésével kezdődik. A birtokot 1781-ben a gróf Pejacsevich-család vásárolja meg, amely 1797-ben szintén a szegedi tájról újabb gányócsaládokkal növeli a falu népét. Klasszicizáló temploma Nepomuki Szent Jánosnak, a Bánát egyik barokk védőszentjének tiszteletére 1848-ban épült. A lakosság a *nagyszaladás* (1849) idején haza: Szeged, illetőleg Makó környékére menekül. Torda sem jobbágy, hanem szerző-

Dr. Rohacsek Sándor: A karóverés

⁷ Uo. 156.

⁸ Uo. 237.

⁹ Uo. 240.

déses (contractualis) falu volt, így aztán a jobbágyfelszabadítás vívmányából nem részesül. Lakosai továbbra is megmaradnak bérlőnek. Pejacsevich földesúr a faluhatár egy részét először 1881-ben adta el a lakosságnak. Ezt a földvásárlást mai napig *öregörök* néven emlegetik.”¹⁰

KISOROSZ: „Nagykikinda közelében elterülő falu, amelynek magyar többsége 1776-ban telepített szegedi és környékbeli dohánykertészek ivadéka. Eredetileg kamarai birtok volt. Későbbi tulajdonosai között volt a Csekolics-, Sina- és Zichy-család. Temploma 1802-ben épült Péter és Pál apostolok tiszteletére.”¹¹

ARACS (Vrányova): Vegyes ajkú falu, ma Törökbecséhez tartozik. A délvidéki magyarság jelképévé vált híres aracsi templomrom a mai Beodrához van közelebb. „1774-ben mezőváros lett, és kincstári határait az itteni szerb lakosság haszonélvezetben bírta: az egyes házak, háznépek között eleinte évről évre, majd három évenként felosztották. Magyar nem részesülhetett e földekből. Torontál megye visszaállításával (1779) megváltozott a helyzet, mert a Törökbecsén birtokos Sissányi-család istápolásával Vrányova katolikus lakossága főképpen 1820-1840 között – írja Szentkláray Jenő – Szeged vidéki, bácskai és marosi magyar napszámos és iparos, jelesül hajóács és molnár néppel folyvást gyarapodott.”¹²

BIKÁCS (Beodra része): „1781-ben Karácsonyi Bogdán vásárolja meg beodrai uradalom címen a kamarától. A földesúr magyarokat és németeket telepít a faluba (1795). A magyarok – bár közvetlen bizonyítékaink egyelőre nincsenek – föltétlenül szegedi gányóivadékok, hiszen a falu a szegedi tájszólást beszéli, és hosszú ideig kihelyezett alsóvárosi barátok pásztortolták.”¹³

TÖRÖKTOPOLYA: „Régebben a beodrai uradalomhoz tartozott, amelynek birtokszerzője Karácsonyi Bogdán volt (1781). A vízjárta terület ármentesítésével 1790 táján alapította Topolya községet, amelyet a bácskaitól való megkülönböztetésül a Töröktopolya hivatalos nevet kapta.”¹⁴ Ekkor a falu lakosságát szegedi gányók és németek alkották.

MONOSTOR: Csókától északkeletre található, már a középkorban is állt itt egy monostor, amelyről a nevet kapta. „Az 1557/58. évi török defter csak 15 házat adóztat itt meg. Ekkor már szerb juhászok lakták, a század végére azonban ezek is eltűntek. A kamarai pusztá a csókai uradalom tartozékaként a Marczibányi-család birtokába jut, amely 1782 táján Szeged vidéki magyar dohánykertészekkel népesíti be.”¹⁵

¹⁰ Uo. 241.

¹¹ Uo. 184.

¹² Uo. 250.

¹³ Uo. 151–152.

¹⁴ Uo. 244.

¹⁵ Uo. 201.

TÖRÖKKANIZSA: A híres tiszai átkelőhely, a középkori mezőváros hosszú ideig volt a Csákyak tulajdonában. „A vegyes ajkú: magyar–szerb Törökkanizsa magyarsága teljes egészében szegedi eredetű. Letelepődése nem egyszerre történt. Nagyobb része a szomszédos Budzsák gányófaluból származik, amely még 1776-ban kamarai birtok volt.”¹⁶

JOZEFOVA: „Már összeépült Törökkanizsával, de kamarai birtokon hamarabb települt. 1817-ben kapott kiváltságlevelet. Magyar lakosságának eredetét pontosan még nem ismerjük, de zömében nyilván szintén Szegedről származott.”¹⁷

AKÁCS: „Faluként már az Árpád-korban virágzik. Föltétlenül innen származik az 1522. évi tizedjegyzék Akácsy-családjá. A hódoltság idején sem néptelenedik el.”¹⁸ A Tisza régebbi mellékágai között szigetekként maradt meg, a török adószedő is csak csónakon tudta megközelíteni. „Karácsonyi Bogdán földesúr 1816/17-ben szegedi szerződéses dohánykertészekkel népesítette be Akácsot, amely 1891-ben föloszlott. A mintegy 450 lelket számláló lakosság házait szétszedve Felsőmuzslya kincstári pusztára költözött át, és ott kezdett sok más szegedi eredetű sorstársával új életet.”¹⁹

BOLGÁRTELEP (ÓBESSENYŐ): „Bolgár–magyar bánáti falu, Óbessenyő leányegyháza. Az egykori dohánykertész falut (colonia tobaccaria) a kamara részben a mi gányónépünkből telepítette (1844).”²⁰

IMRETELEK: „A csókai uradalom területén szegedi dohánykertészekről alapított falu (1825), amely azonban 1870 táján feloszlik.”²¹ Ebben is nagy szerepet játszott Sváb Károly birtokos könyörtelensége.

TÖRÖKBECSÉ: „A középkorban vára van, amely egy ideig Brankovics György szerb fejedelem birtoka. A helység a hódoltság idején sem enyészik el. Mint kamarai birtok, a Sissányi-család tulajdonába kerül (1782). Egyik sarjadékát Leiningen Károly, a későbbi aradi vértanú vette feleségül. A földesúr a szerb lakosság mellé 1820-ban a szegedi tájról telepít a Susán városrészbe magyar gányókat, akiknek a számát a közeli Borjasról betelepült szintén szegedi magyarok is gyarapítottak (1849).”²²

PADÉ: „Vegyes lakosságú falu, amely a középkorban a Csanád nemzetség birtoka volt. A hódoltság alatt szerbek laknak benne. A felszabadulás után a kamaráé, majd 1781-ben Ormosdy István vásárolta meg, és már 1784-ben szegedi dohánykertész családokat telepít a szerbek mellé.”²³ Közben a birtok, az utak és

¹⁶ Uo. 243.

¹⁷ Uo. 243.

¹⁸ Uo. 141.

¹⁹ Uo. 141.

²⁰ Uo. 153.

²¹ Uo. 178.

²² Uo. 242.

²³ Uo. 209.

az árterület befásítása is megtörtént. „Padé templomát (1842) a későbbi földesúr, Diván György építette: a Havi Boldogasszony titulus a szegedi szülőföldre emlékeztet. Padé magyar népe 1832 körül a szétvert Morotva szegedi eredetű családjaival is meggyarapodott.”²⁴

TISZASZENTMIKLÓS: „Magyar lakosságát a hódoltság idején szerbek váltják föl. A kamarától először egy Jettin nevű török, majd 1816-ban József nádor vásárolta meg. Magyar lakossága 1803 óta több szakaszban telepedett meg a faluban. Kálmány Lajos a múlt század végén anyakönyvi vizsgálatok alapján 101 szegedi családot talál itt 17 más vidékről származó magyar famíliával szemben.”²⁵

MAGYARCSERNYE: „Alapítója Csekonics József, a mezőhegyesi állami ménesbirtok kormányzója, a zombolyai uradalom birtokosa (1794). Buzitova pusztára dohánykertészeket telepített a szegedi tájról. Itt keletkezett a falu. Utóda, János újabb csőszteleki, de szintén szegedi származású gányócsaládokkal fejlesztette tovább (1829), akik papjuk vezetésével jöttek új lakóhelyükre.”²⁶

BÉGASZENTGYÖRGY: „Kikindától délre eső falu, ahova az eleméri és ittebei Kiss-család a múlt század elején, 1810 táján szegedi iparosokat és cselédséget telepített.”²⁷

EGYHÁZASKÉR (Feketető mellett): „Ez a középkori eredetű, hódoltság alatt elpusztult falu azonban a mai Verbicától elég messzire, legalább 20km távolságra esett. A Marczibányi-uradalom 1785-ben 94, 1789-ben pedig 41 szegedi dohánykertész családot telepített ide.”²⁸

ÓBÉBA: „Romániához tartozó, román többségű temesközi falu. Magyarsága 1773-ban idetelepült szegedi dohánykertészek ivadéka. A falu a középkorban a Csanád nemzetségé volt, majd kunok kezére jutott. A Béby név ötször fordult elő az 1522. évi tizedjegyzék családjai között.”²⁹

MAJLÁTHFALVA: „Temesvár és Arad között, Vinga bolgárjku mezőváros szomszédságában fekvő község, amely kamarabirtokon 1819-ben települt. Miután Majláth akkori országbírónak része volt a megszállásban, a falut róla nevezték el. Törzslakossága vitathatatlanul Szeged népéből, de nem közvetlenül a városból és környékéről került oda.”³⁰

Itt említem meg a saját élményemet is, mivel ez volt az első falu a családfakutatással kapcsolatban, ahol személyesen is jártam. Az aradi levéltárban töltöttem a napomat, utána tisz-

²⁴ Uo. 209.

²⁵ Uo. 240.

²⁶ Uo. 154–155.

²⁷ Uo. 152.

²⁸ Uo. 249.

²⁹ Uo. 152.

³⁰ Uo. 195.

teletemet tettem a vértanúk emlékművénel, majd úgy spontán felültem a majláthfalvi buszra, és még naplemente előtt értem ki a temetőbe. Mire az ősök nevét keresgélve végigjártam a sírokat, már rám sötétedett. Volt egy-két helyi telefonszám a kutatási listámon, de úgy gondoltam, hogy a falualapítónk nevével egyező Sipos György számát hívom először. Kicsit meglepődött, hogy így ismeretlenül, lekésve az utolsó buszt is jelentkeztem nála. De a következő percben már rendezett nekem szállást, és kaptam tőle egy értékes könyvet Majláthfalva 185 éves történetéről, amelyben megtalálható a falualapító családok listája.

„A falut tehát 91 család alapította. Közülük sokaknak a neve ma is megtalálható a helységben. Az egyházi és polgári anyakönyvek áttanulmányozása révén nyomon követhető, mely családok távoztak el, illetve telepedtek meg utóbb a faluban.”³¹

A későbbi összeírások azt mutatják, hogy újabb családok jöttek, például Felvidékről is, de sokan maradtak is. A szokásokban, névadásokban számos hasonlóságot találtam, ilyen például a gyulafalvi Sárgás gödör, ahonnan az építkezéshez a földet hordták.

„A szerződést követően már 1820-ban felépültek az első vert falú házak. A gödör, a »Sárgás«, ahonnan a földet ássák ki, ma is élő tanulságtétel a helység Monostor felé eső szélén, elválasztja az Újtelepet a régi falutól.”³²

Itt szeretném megköszönni Sipos Györgynek a segítséget, és mivel tovább folytatom a családfakutatást, ezért ígérem, hogy legközelebb már előre bejelentkezem. Terveim között szerepel az összes település felkeresése, ahol bármelyik őszámunknak valamilyen kötődése volt, ezért már most bejelentem leendő látogatásomat az adott községekbe.

Az előbb említett falvakból – köztük Szajánból – közel 500 család új hazát képzelt el magának. Erről részletesebben ifjabb Lakatos István *Telecska 1883–1933 (Jugoszláviai Magyar Újság, 1933. október 29.)* írásában olvashatunk. Neki még sikerült olyan helybelieket megszólaltatnia, akik maguk is őstelepesek voltak, és átélhették Bácsgyulafalva első ötven évét.

³¹ Kovách Géza
2004, 29.

³² Uo. 29.

„Az ezernyolcszázhetvenes évek ügön gyöngé termést hoztak a Bánátrész lakosságának – kezdte elbeszélését Döme bátyám, pontosabban Lábadi Dömötör urambátyám, miközben ősi házának tornácán üldögélve, néhányadmagammal, a régi jó szomszédok szokásaihoz híven, – eperpálinkázgattunk. Mer bizony, – folytatta – öreg hiba vót mán a hogy egy évben hét magot is tötöttünk a földbe, de termés csak nem vót. A Tisza vize öntötte el a buzatáblákat, oszt se eccör – se kéccör sarlóval köllött aratni, féllábszárig érő vízben a ledült buzát. Mög a dohánt nateknőbe szöttük, oszt ugy ladikáztunk ki. Hát bizon illen termés mellett nehéz vót az árendát fizetni, mög a kinyér is inkább fekete vót az árpátul, mint fehér. Apadáskó hal vót bőven, de másbul nagy vót a heányosság.”³³

Az emberek úgy érezték, hogy a kilátástalanságra valamilyen megoldást kell találni – nem lehet, nem szabad soha feladni.

„A szajáni kis fehér házakba is nyomorúság fészelt. A vasárnapi nagymise utáni beszélgetésbe sok-sok panaszos szó esött. Eccör is, ahogy így panaszkodunk egymásnak, aszongya Sipos Gyura: – aki községi pénztáros, oszt ujságot olvasó embör vót. – Embörök! Hajják kentök, segíteni köll a bajon. – De hát hogyan? – vetöttük közbe. – Aszongya erre ű: majd én mögmondom kentöknek: a lapban óvastam, hogy a kincstár telepíteni akar. Már három hely is van jelbe. Az egyik a kendörösi pusztá Aradmegyébe, a másik mög Csanádmögyébe, a harmadik mög Pusztakulán Bácskába. Mögkérvényözzük, oszt ha sikerül, új falut alapítunk, – talán jobb lösz a zsöllérségnek. Nagy lött oszt erre az öröm, öregje-fiatajja errül beszél – mer hát nagypolitikájú embör vót Sipos Gyura – mög ügön mulatós. Hamarosan hozzá is fogtak a munkáhon, alighanem tán hatan: Sipos Gyura, Hajnal Pál, Égető István, Martonosi Gergő, Palatinus István, mög Baranyi Jóska, ez vót 1880-ban.”³⁴

³³ Lakatos István
1933, 1.

³⁴ Uo. 1–2.

Nem volt egyszerű dolog akkor sem az ügyintézés. Eltelt néhány év sok megpróbáltatással, utánajárással, mire sikerült megszerezni minden engedélyt a letelepedéshez.

„Pusztakula a mienk! Települhetünk. Nagy vót az öröm a bánáti Szaján, Tóba möh még 10–12 község szögénysége közt, hogy sikerült a dolog. Lött nagy pakolás; a bucsuzkodás, mög a fehércselédök sirásarivása, mög az öregök tanácsadásával teltek a napok, mig aztán fölvirradt a nagy nap, az indulás napja. 1883 október elején, egyik ősziesten hűvös nap hajnalán, kétszáz kocsi sorakozott a Szaján körüli országutakon, hogy a szomszédos községek szögény népibül összeverődött karaván elinduljon, uj reménységgel az uj hazába. Élin Sipos Gyurával, a sok ügyön-bajon köröszkül mönt vezérrel.

Itt egy kis szünetet tart Döme bátyám, s amint újra töltöget a poharakba, látom homlokán, az ötven év előtt még barna fürtök – már-már ezüstödő szálai alatt a barázdákat, ötvenévi nehéz munka és küzdelem el nem simítható nyomait. S a régi idők visszaidézése, egy könnycseppet gördít le, a bácskai rögök, eme acélossá edzett munkásának arcára. A meghatottság lágy rezgésével hangjában folytatja.

Három napig tartó fáradságos kocsizás, mög a Tisza kompon való átkelésért járó tíz krajcáros fuvarköcség ügön nehéz lefizetése után, – mögérköztünk az ígélet földjire. S már 1883 október 29-én fölül kétszáz kunyhó épült a Topola–kernyai országút két oldalán. Kit szárbul, kit nádbul, olyan sátorformájuk vót. Mikor oszt mögvót, hozzáfogtunk az őszi szántáshonvetéshön.

Már a ránkgyüvő tavasszal hozzáláttunk a röndös házhelyekön a putrik építésihön, velünk települt egy Nagy József nevű tanító is, aki Szajánba a Vilmateri tanító vót, oszt leírta kalamussal a házhelyek numeráit kis cédulákra, oszt beletötte egy nagy fazékba, erre oszt mindnyájan kihúztunk egyet, oszt ahuvá szólt a numerus, oda kezdtünk építeni. Négy kataszteri hold vót egy telep, most mán nyócra emelték, mer a kalocsai érsök a második négy holdat kijárta, oszt

negyvenévi lefizetésre. A belső telköt négy évre adták 100 forintért.”³⁵

Most már mindenkinek megvolt a saját telke, ezért igyekeztek maguknak megfelelő szálláshelyet biztosítani, hogy a következő telet már saját otthonukban tölthessék.

„Nyárára mán mindenkinek mögvót a maga putrija, igaz, a legtöbbjinél az ajtó csak rongypokróc vót, az ablaka mög olyan két arasznyi, belül mög asztalnak, székek híre sé vót. Hanem a kinyérsütés is kacifántosan mönt, abba a gödörbe, ahunnan a falut vertük, egy olyan mély, kerek lukat vágtunk, oszt oda fűtöttek a fehércselédök, nagyon laposra sült a kinyérke, de még sorba is álltak kinyérsütéskor a fehércselédök, nehogy kihüljön a kemince, oszt pocsikolni kölljön a fűteni valót.

Aratásüdőbe, mer hogy a mi földjeink gyöngén fizettek, – akkó még nagyon sovány földek vótak –, hát elmöntünk a szomszéd községökbe is részbe aratni, ügön sokszor kinyérön mög vöröshajmán, mer hogy nagy vót a szögénység.”³⁶

Mivel ekkor még nem volt sem iskola, sem templom, sem pap, ezért a szentmisét sajtáságosan oldották meg a gyulafalvi hívók.

„Vasárnaponként, összegyűttünk egy házhon, oszt mer még nem vót papunk, hát Lábadi András, mög Bálint Antal bácsi előre mondták az imádságot, mög kántorkodtak, oszt úgy imádkoztunk, de még az uccán is állt a nép. Elejibe a körösztolést is, mög a temetést is Kernyán tartottuk, de aztán gyütt Veisz Mihál plébános, erre oszt otthon löhetött, mer hogy a temetőkertöt is kijelöltük.”³⁷

A telepések névsorát már Fekete József *Telecska 1883–1973* könyvében is igyekezett beazonosítani, 452 családot sorol fel az 1887 és 1894 közötti időszakot felölelő kutatása alapján, de névsorában szerepelnek a később betelepült német családok is.

³⁵ Uo. 2-3.

³⁶ Uo. 3-4.

³⁷ Uo. 4.

„A névsor betűrendes. A név után következő évszám azt jelenti, hogy az illető családnév mikor szerepelt legelőször valamilyen iraton. Az évszám után következő helységnev pedig azt jelenti, hogy a családnév első viselője hol született. Ha két vagy több helység áll a családnév mögött, akkor azt jelenti, hogy bár ilyen nevű családból több van Gyulafalván, eredetük más-más településre vezethető vissza.

Ágoston, 1887.

Ambrus, 1887.

Árok, 1887. Monostor

...

Bálint, 1887. Monostor, Akacs,

Magyarcsernye, Tóba, Tizsaszentmiklós

Barta, 1887. Szaján

Balog, 1887. Szaján, Csóka, Bezdán

...

Würtz, 1894. Kerény +

Valter, 1894. Kerény +

Weiner, 1888. +

Wölf, 1888. Bajmok +

...

Zsigovics, 1887. Szaján

Zsáki, 1893. Zenta

Megjegyzés: A telepések névsorát nem sikerült eddig felfedezni, így a fenti névsor sem teljes. A névsor alapja a születési-, házassági és az elhalálozási anyakönyv-sor. Az a család, melyben sem születés, sem házasság, sem haláleset nem fordult elő 1887–1894 között, neve sem kerülhetett a fenti névsorba. A névsor másik hiányossága az, hogy a családnév mögötti szám (évszám) nem ad pontos tájékoztatást. Például előfordulhatott, hogy egy család 1883-ban telepedett le Gyulafalván, de a család fia csak 1894-ben nősült. Így ennek a családnak a neve 1894-ben szerepel először. – Ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy az össztelepek száma 500 volt, s hogy a pénzügyminiszter 1886. augusztus 18-án megengedte, hogy a jómódúak vehettek maguknak, vagy katonafiaiknak

is még egyet-egyet a szabad telepekből, akkor a családnév-tár megközelítően teljes. – 1883. októberétől 1894. júliusáig Gyulafalva közigazgatásilag Kerényhez tartozott. 1883-1886 között Gyulafalvának nem voltak anyakönyvei, hanem minden változást Kerényen jegyezték fel. Ezért van a családnevek után legkorábbi évszámként bejegyezve 1887.

Habár a telepítő kincstár szigorúan kimondta, hogy Gyulafalvára csak magyarok telephetnek – 1890. június 27-én az aradi Jóságigazgatóság erre ismételtén felhívja a figyelmet –, 1894-ig, tehát a község önállósulásáig már 40 német család telepedett le a községben. A németek családneveinél a családnév-tárban „+” van. Amikor a község 1894-ben megkapta az önállóságot, azonnal megindult a németesség betelepítése.”³⁸

Sajnos az eredeti betelepülők listáját én sem találtam meg, de mivel nekem a kerényi anyakönyvek adataihoz is sikerült hozzájutnom, ezért az eredeti 500 telepes neve és származási helye majdnem teljes. Valójában azért nem lehet százszázalékos, mert előfordul olyan eset is, hogy valaki két-három év után nem találta meg a számításait, és továbballt. Ha ez idő alatt nem történt róla vagy a családjáról anyakönyvi bejegyzés, akkor az illetőről nem is lehet adatot találni. Ez esetben az adott számú telken az utána következő tulajdonos szerepel először valamelyik anyakönyvben.

A 2. mellékletben lévő listát is úgy készítettem, hogy az eredeti házaszámozás alapján rendeztem sorba a születési, házassági és halotti anyakönyveket, és mivel minden számhoz sikerült nevet is párosítani, ezért valószínűsíthető, hogy az adott házáznál először szereplő név lesz az eredeti telepes. Volt olyan házászám, ahol tizenegynéhány családnév is szerepelt, ezért ebben a listában legfeljebb három családnévet tüntettem fel 1900-ig, néhány kivétellel. A 3. melléklet az eredeti 500 telek házaszámozása a mai utcanevekkel. A telkek beazonosítását több forrásból sikerült pontosítani, egyedül a Sziváci út bizonytalan, de kizárásos alapon a 265–303 intervallum közötti számozás helyes.

A több forrásban is leírt 17 település mint származási hely nem fog egyezni, hanem inkább bővül, mert nálam a születési helyek szerepelnek, de egy-egy házaspárnál előfordul, hogy ők

³⁸ Fekete József
1973, 22–33.

más-más faluban születtek, de a gyermekeik már egy harmadik faluban látták meg a napvilágot, ez esetben három származási hely lesz.

Néhány évvel a betelepülés után sok család nem tudta fizetni a telek törlesztőrészletét, ennek újabb elvándorlás lett a következménye. Ezt nagypám, idősb Bálint József így írja le életrajzában:

„És sokan mások is úgy cselekedtek, tettek, amikor elérkezett az idő, hogy lehetett telepet eladni egészben, nem szétszaggatni holdanként, a házat vagy házhelyet 8 hold földdel együtt. Sok szegény ember azelőtt talán soha nem látott száz forintot egyben. Ekkor, hogy megindult a telepeladás, 6-800 forintot kaptak 8 hold földért és a házért. Ennek nagyon megörült sok szegény magyar testvérünk, voltak idősebb telepések, akiknek nem volt úgy családjuk, vagy nem akartak az utódon segíteni, eladták a földet, házat, csak a házat visszatartotta a házaspár magának, hogy legyen nekik örökös lakásuk, míg élnek, vagyis haszonélvezetnek mondjuk. Természetesen így kevesebbet kaptak a földért. Megörültek a szegény emberek, mentek Csúrogra, a pancsovai rétbe, Szlavóniába, volt pénzük, költek, forgatták a százasokat, hogy meg ne penészedjen. De nem is penészedett meg, hanem elszáradt, és nem telt el 5-10 év, és visszajöttek Gyulafalvára, és lett belőlük s családjaikból szegény család, zsellér. De megörültek a környező község zsírosabb földművesei is. Csak azt várták, hogy megengedett legyen az ingatlan átírása.”³⁹

A nép, a családok mozgása jól nyomon követhető az adattárban, akárcsak a szomszédos településekről érkező német nemzetiségűek bevándorlása az 1890-es évektől. Ennek következménye, hogy a második világháború végéig a lakosság több mint egy tizede német volt. Nagy részük a szomszédos Kerényről költözött át Gyulafalvára. Ők az 1765-ben betelepített svábok leszármazottjai voltak. Természetesen a német mentalitás is hozott pozitív változásokat.

Csuka János *A bácskai németek (Kalangya, XI. évf. 1942. április 15. 4. sz.)* című írásában kifejti:

³⁹ Bálint József
2010, 11.

„A bácskai nemzetiségi peremsávban 200–250 000 német él, túlnyomórészt ápolit, csinos községekben, amelyeket az öntudatos gazdagság és függetlenség jellemez. Megvalljuk őszintén és szégyenérzet nélkül, hogy nem a mi hibánkból, hanem egy felületes, léha kor nemtörődömsége miatt a velünk együtt 1918-ban elszakadt bácskai németekről sokáig keveset tudtunk. Még azok sem ismerték kellően a németek életét, falvaikat, egyesületeik munkarendszerét, szokásaikat, akik a közelükben lehettek. A város lakó magyarság pedig talán annyit tudott róluk, hogy századok óta őrzik nyelvüket, hagyományaikat, népviseletükhöz szigorúan ragaszkodnak s példásan összetartanak. A német szívósságot, kitartást, céltudatos életűt, az akarást, az energiákat olyan könnyen felőrölő, elpusztító bácskai föld sem tudta megszüntetni vagy csökkenteni. A német települések megmaradtak abban a zárt sajátos keretben, amelyben létesültek, idegent nehezen fogadtak be, megőrizték múltjuk minden szép örökségét. S mert megbecsülték az őseket, a hagyományokat, a nagy német csillogó tehetséget, gazdagodhattak, őrizték a keresetet, hegyére rakták a pénzt, amely előbb saját otthont, aztán irigyelt gazdagságot, jótermő földeket s végül teljes függetlenséget biztosított minden német számára. Olyan anyagi és szellemi fölényt és behozhatatlan biztonságot, hogy annak értékeit csak a tanulságos kisebbségi sorsban volt képes a magyarság helyesen felmérni és érdeme szerint tisztelni.”⁴⁰

Az amerikai kivándorlás is érintette Bácsgyulafalvát, erről egy részletes kutatás adhatna kielégítő választ, de egy néhány családnál találunk erre is példát a könyvben. Ezenkívül voltak még különböző próbálkozások a jobb lehetőségek irányába.

„Dunapentele Alájároi-dűlőben a Bácskai-tanyákat Bácsgyulafalváról (Bács-Bodrog megye) települt magyarok építették. A főként Szajánból (Torontál megye) származó, szegedi eredetű magyar lakosság 1883-ban alapította a telecskai dombok alján Bácsgyulafalvát, ahol a sokgyermekes családok számára az első világháborút megelőző évekre már szűk

⁴⁰ Csuka János
1942.

lett a községhatár. Megindult az elköltözés észak felé, a Duna-Tisza közére és a Mezőföldre: Fülöpszállásra, Kerekegyházára, Dunavecseré, Soltra, Dunapentelére, Rácalmásra, Perkátára. Dunapentelére egy korábbi tanyavásárlás után jutottak el a bácsgyulafalviak.”⁴¹

Borsos József, akinek ősei mintegy harminc év után hagyták ott Gyulafalvát, erről így emlékezik: 1914 márciusában négy család 27 tagja indult el a messzi idegenbe, Dunapentelére. Vasúti kocsikban szállították minden mozdítható ingóságukat, amikhez sok keserves vagy boldog emlék tapadt. Rokonaik maradtak Gyulafalván, és ennyi év után is szeretettel és vágyakozással gondolkodnak rájuk, és ha lehetőség adódik rá, újra kapcsolatba kerülnének egymással.

„Borsos István két vőtársával, Bogdán Istvánval és Kis Zakariással, valamint Martonosi Pállal 1913 tavaszán felkerekedtek és megnézték a pentelei birtokot. A föld minősége, fekvése megfelelt, de 60-70 kataszteri holddal nagyobb volt, mint amennyire ők vevők tudtak lenni. Szóban megegyeztek a vételárban, abban is, hogy melyik részt kívánják maguknak megtartani, a többire igyekeznek vevőt hozni. Az adásvételi szerződést 1913

Szántás az új hazában, Dunapentelén
(Borsos József fényképgyűjteményéből)

⁴¹ Dunaújváros
története 2000,
216.

nyarának végén kötötték meg úgy, hogy 1914 tavaszán fognak költözni. Ekkorra a bácsgyulafalvi földet, házat mind a négyen eladják, és a tavaszi munkákat már Dunapentelén kezdik. Az őszi szántást és a gabonave-tést a volt tulajdonos elszámolás alapján végezte el.”⁴²

Sajnos az első világháború is mély nyomot hagyott a falu életében, ez meglátszik a születési, házassági és halotti anya-könyvekben is. Minden családot érintett az első világégés, volt, amelyiket többszörösen is. Mivel a hősi halottak többsége a messze idegenben került örök nyugalomba, így nem szerepel-nek a bácsgyulafalvi anyakönyvben, legfeljebb évekkel később, amikor megtörtént a hivatalos holtta nyilvánítás. Itt is egy rész-letes kutatással lehetne pontos adatokat gyűjteni. De Sgardelli Caesar *Délvidék hadtörténete 1914–1918* című könyvében található egy betűrendes bajtársi életrajzi adattár képekkel, ezekből készítettem egy falunkhoz kötődő listát. Mindenkiről van egy néhány mondatos leírás fényképpel (név, rendfokozat, foglalkozás, születési év, születési hely, mettől meddig vett részt a háborúban, melyik ezredben, hadosztályban szolgált), ezeket a 4. mellékletben találhatjuk.

Természetesen ez a lista nem tartalmazza az összes gyulafalvi első világháborús résztvevőt, de egy kis betekintést ad az akkori háborús helyzetről.

„A Legfelsőbb Hadúr 1914 július 25-én a haderő egyrészenek mozgósítását rendelte el; hívó szavára lelkesedéssel mozdult meg az ország s hazafiúi kö-telességtől áthatva siettek ezredeikhez azok, akiket a mozgósítási parancs zászló alá hívott. A háború népszerű volt; akiket a részleges mozgósítás még nem szólított fegyverbe, azok szinte irigyelték mozgósított bajtársaikat.

De sokáig nem kellett várniok nekik sem. A köte-kedő balkáni szomszéd északi hatalmas pártfogója a mi mozgósításunkra hasonlóképpen felelt. Most már kétfelé kellett védekeznünk; ennél fogva 1914 július 31-én immár az egész ország minden védköteles férfja megkapta a mozgósítási parancsot.”⁴³

⁴² Uo. 216.

⁴³ De Sgardelli Caesar 1941, 37.

Itt idéznék a könyvből, Gyomlay László szabadkai 86. gyalogezredbeli hadnagy harctéri verséből:

„ÜZENET HAZA
(Mamusich János hősi halált halt
hadnagy bajtársam emlékére)

*Különben jól vagyok! Széles, nagy a kedvünk!
Hiszen csak látta vón, hogy–mint verekedtünk!
Hej, sok vót a muszka, igaz, adott dógot,
De a végén mégis, – ökelme meglógott.*

*Bajnét is előgyütt s bizony mi tagadás,
Nem kerül már haza, egynehány jó pajtás!
No, de ők jól jártak, hisz' kell-e szebb halál,
Mint, akit a honért puskagolyó tanál.*

*Azért édesanyám, – ... ezt meg csak úgy mondom,
Mert a valóságban nincs rá semmi okom. –
Ha én is, meghónék, – hisz' megtörténhetik –
Értem ne hullassa kesergő könnyeit.*

*Haza se vitessen, csak itt a közelben,
Idegen faluban legyen a sírhelyem.
Mégférek én szép polyák templom tövéén,
Ahol már aluszik szegény Jani öcsém.”⁴⁴*

Nagyapám bátyja is részese és áldozata volt a háborúnak, ő erről így emlékezik önéletrajzában:

„December 13-án este indultak a harctérre, fel Galíciába. Édesapám, édesanyám és én bementünk Zomborba

De Sgardelli Caesar: *Délvidék hadtörténete*
(Helbing Ferenc rajza)

kocsival, de szüleim délután hazajöttek a kocsival, de én este kikísértem a bátyámat az állomásra. Nekem gyermeki ésszel, bár sajnáltam és szerettem a bátyámat, mégis öröm és élmény volt, hogy ott lehettem. Elöl mentek a tisztek katonásan, utánuk a gyalogság, ezek után a trombitászenekar, végül a gépfegyveres osztag, amelyben az én Jani bátyám is menetelt a kövesúton, én pedig a járdán kocogtam mindég a bátyám irányában. A szemem mindég csak őt figyelte, meg a zene hangját élveztem, gyönyörködtem. De sokaknak bánat vagy szomorúság, hogy láthatják-e viszont egymást.”⁴⁵

Az északi hidegebb időjárás őt sem kímélte, megfázott, tüdőbeteg lett, és a besztercebányai kórházba került. A szülők látogatóba mentek, de már későn érkeztek.

„Az ember, aki a sürgönyt feladta, minden vonat jöttére kiment az állomásra, és valahányszor bement a testvéremhez, ő kérdé, nem jöttek az édesapámék, befelé fordult és sírt. A szüleinket szerette volna még egyszer látni az életben. Még hajnalban kint volt a szükségét végezni, aztán lefeküdt, elaludt e Földön örökre. Az édesapám azonnal érdeklődött, hogy bírná a holttestét hazaszállítani. Volt is ott egy olyan vállalat, mert ott nagyon sokan meghaltak, akkor is három halott volt a bátyámmal együtt. A holttesteket befektették egy ércféle koporsóba, a fejénél egy üvegablak, be volt vonva cinnel, hogy a szag nem jöhetett ki. Ezt belehelyezték egy másik, szép, festett koporsóba, és a harmadik gyalulatlan deszkakoporsóba, ez kátránnyal volt befestve. Így lett szállítva. 16-án meghalt, 17-én, áldozócsüörtökön megindultak vele hazafelé. A koporsó egy üres vagonban jött azzal a szerelvényvel, amellyel a szüleim is jöttek. Csak este értek Szabadkára, ők nem tudták, hogy lekapcsolták a vagon, s eljöttek Bajmokig, ott kocsi várta őket, és a néném is jött velük. Éjfél után, 18-án hazaértek. Felébredtem az édesanyám szívrepesztő sírására. Ha őt láttam vagy hallottam sírni, nem bírtam ki sírás nélkül, pedig míg ő élt, gyerekkoromtól kezdve nagyon sokszor megtörtént élete végéig, 71 éves koráig. Tehát azt nem lehet

⁴⁵ Bálint József
2010, 25.

leírni, hogy mit éreztünk azon napokban. A szülőknek minden család nagy érték, de ez a legnagyobb érték volt, mert nagyon jó fiú volt.”⁴⁶

Sajnos az első világháború más veszteséget is hozott, ezt még közel száz év után sem tudjuk elfeledni.

„Elvesztettük Magyarország kétharmadrészét, letiporták, leigázták ezeréves hazánkat, az ellenség vasgyűrűjével bilincsbe szorították, elvették erdeinket, bányáinkat, elvették azokat a gyönyörű városokat,

Nagyapám testvére, Bálint János (1915)

⁴⁶ Uo. 26-27.

amelyeknek minden kövéhez immár több, mint tízévszázados magyar történelemnek fejezetei kapcsolódnak, kitörték a legszebb gyémántokat angyalos címerünkől és szent koronánkból. Sajgó szívvel és lenyűgöző megdöbbenéssel kérdezzük: Miért történt mindez? Hiszen a magyar katonát fegyverrel nem lehetett levérni soha!”⁴⁷

Vitéz Rubinthy Dezső ny. altábornagy, a Magyar Királyi Hadtörténelmi Levéltár ny. főigazgatója egy tanulmányban ezt a rejtélyt többek között így próbálja megfejteni:

„Magyarország feldarabolása nem lett volna olyan nagymértékű, mint ahogy azt a trianoni szerencsétlen békeszerződés reánk kényszerítette, ha az 1918. év őszén, a sorsdöntő órákban, a nemzetközi ideológiának perverz tanaitól túlfűtött agyú »vezetők« hatalomra nem kerülnek.”⁴⁸

Ennek az egyik áldozata volt Bácsgyulafalva is. Elszakították az anyaországtól, és az új országban a Telecska nevet kapta. Nagypám ezt így élte meg: „Az év vége felé értünk, amikor beérkezett az a szomorú eset, amiről iskoláskoromban olyan sok jót és szépet tanultam, és sok szép hazafias verseket és nótákat eldaloltam. Gyász borult a szép magyar hazára, széjjel lett tépve. Amiért oly sok drága magyar vér elfolyt.”⁴⁹

Az új országban is folytatódtak földművelési hagyományok, a falu lakói alkalmazkodtak a kisebbségi helyzethez, a dohánytermesztés tudományát megfelelően kamatoztatták. Napjainkban azonban már nem ez a fő bevételi forrás. Lábadi Károly *Dohányos falu* című könyvében írja:

„Bár a dohány továbbra is a legjövődélmezőbb, ugyanakkor a legtöbb munkát igénylő kultúrák közé tartozik, mégis évente egyre zsugorodik a földterület, melyen a gyulafalvi dohányosok ivadékai dohánynövényt nevelnek. 1972-ben a gyulafalvi határ 19 százalékan, 1000 katasztrális holdon, azaz 571 hektáron termesztették a növényt, 2012-ben már csak hatvan-hetven hektáron. Ez a növény, amely megteremtette a Pusztakulát benépesítő ősök jólétét, ha visszavonulóban is van, ki-

⁴⁷ De Sgardelli
Caesar 1941, 298.

⁴⁸ Uo. 298.

⁴⁹ Bálint József
2010, 37.

törölhetetlen nyomot hagyott a település kultúrájában
– a dohánylevél rákerült Bácsgyulafalva címerére is.⁵⁰

A dohánytermesztéssel együtt a népesség is folyamatosan csökken, a 2011-es népszámlálás adatai szerint 1728 lakosa volt a falunak, de a 2015-ben ténylegesen itt élők száma alig haladja meg az ezer főt.

A könyv alapja tehát a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár online adatbázisa, de mivel ezekben az eredeti anyakönyvek másolatai vannak, így találkoztam néhány elírással, hiányossággal, ellentmondással. Ezeket a zombori levéltárban, a bácsgyulafalvi plébánián pótoltam, de legtöbb időt a helyi anyakönyvi hivatalban töltöttem az ellentmondások és hiányok kiszűréséhez. Aki legalább egyszer szerepel 1887-ig a kerényi, majd utána 1924-ig a telecskai anyakönyvekben, annak az adatai megtalálhatóak a családkönyvben. A neveket családonként raktam ábécé sorrendbe. Névazonosságnál először a dátum szerinti idősebb szerepel, ha pedig valaki megházasodik, akkor először a gyerekek között szerepel a szülei családjában, majd saját családjában családfőként. A családok megkettőzését úgy kerültem el, hogy feleség nevénél nem szerepel még egyszer ugyanaz a család, hanem egy nyíllal jelöltem a férj nevét, ahol az egész család adatai is megvannak. Tehát mindig először a férj neve szerepel, kivétel a lányanya, ahol nem derül ki a férj neve.

Szüleim az utolsó dohánytermést ellenőrzik 2006-ban

⁵⁰ Lábadi Károly
2013, 172.

Az adattárban használt szimbólumok és rövidítések

- * születés dátuma, helye
- † halál dátuma, helye
- ∞ házasság dátuma, helye (ha több házasság, akkor 2. ∞, 3. ∞)
- ~ születési dátumoknál a legvalószínűbb évszám (házassági és halotti anyakönyvekből lett számítva az életkor alapján)
- 1. gyerekek születési sorrendben
- feleségnél utalás a férj nevére, ahol megtalálhatóak az ő adatai is
- (lh) lakóhely (ha nem volt születési hely az anyakönyvben)
- (tt) törvénytelen gyerek (ismeretlen apa)
- Bgyf Bácsgyulafalva (általában a házasságoknál a születési hely, gyerekek születésénél és halálánál ha nincs külön megírva, az egyértelműen Bácsgyulafalva)
- Bocsár v. Szaján
ellentmondás a születési helyben
- TEPLICZKI (TEDLEVSZKI, TEJMECZKI)
ha egy név többféle alakban szerepel az anyakönyvekben

A vezetékneveknél jelöltem az ékezetes és ékezet nélküli írásmódot is, de a keresztnéveknél sokszor becenevek szerepeltek az anyakönyvekben, itt mindig a hivatalos keresztnévet használtam (pl.: Roza → Rozália, Julis → Julianna, Örzse → Erzsébet). A második házasságok utáni beazonosítás nagyrészt sikerült, de ahol nem volt egyértelmű kapcsolódási adat, ott ugyanaz a név kétszer is szerepelhet. Például ha valakinek meghalt a felesége, és a második házasságát egy másik községben kötötte, amiről nekem nincs adatom, az kétszer fog szerepelni, mivel a halotti anyakönyvben csak a második felesége adatai szerepelnek, az életkor pedig nem kellő bizonyíték az azonosításhoz. A származási helyet többféle írásmódban találtam, de az egységesítés miatt a ma használatos magyar nevet használtam (pl.: Kerény – Kernya, Kernyája, Kernei), kivéve, ha nincs magyar névalak-megfelelője.